

DE ARTISTIEKE OPBOUW VAN EEN ZINNODE

© Marie Ozanne

WOORD VOORAF

Deze handleiding/gids richt zich tot iedereen die betrokken is bij de coördinatie van een Zinnode en die de premissen van een participatieve creatie beter wil begrijpen.

Deze gids wordt best gebruikt als aanvulling op de voorwaarden, waarin eerder de praktische kant van de opbouw van een Zinnode beschreven wordt.

We herinneren eraan dat het Zinneke-project rond de Zinnodes draait. Een Zinnode is een multidisciplinaire optocht van 80 tot 150 mensen die afgevaardigd worden door verschillende partners en samen eenzelfde coherente dramaturgie delen.

Zinneke vzw-asbl
Kasernestraat 37 - 1000 Bru
T: 02/214.20.07
M: info@zinneke.org

DE ROL VAN DE COÖRDINERENDE KUNSTENAARS VAN EEN ZINNODE

Eén ding is zeker: Zinneke komt tot stand vanuit een participatieve creatie. De vraag stelt zich dan welke plaats de kunstenaar in die participatieve creatie inneemt. We verwachten dat hij/zij helpt bij het realiseren van een eindresult. We willen vermijden dat de kunstenaars een te enge rol en een te strak profiel toebedeeld krijgen. We verwachten van de artiesten dat ze **zin hebben om deel te nemen** aan het project en dat ze hun **kennis en kunde willen doorgeven**.

De kunstenaar reikt **technieken, knowhow, competenties** aan, maar hij creëert ook een **universum** waarin creatie mogelijk wordt en hij bepaalt het **creatieve kader**. De kunstenaar **stimuleert de verbeelding** van de deelnemers en **helpt hen bij het uitvoeren van ideeën**. De kunstenaar ontwikkelt het project vanuit de energie en de verlangens van de deelnemers. Soms kan hij het project verrijken door **meer persoonlijke voorstellen** in te brengen.

We verwachten van de kunstenaar een maatschappelijke inzet die zijn persoonlijke inbreng als auteur overstijgt. De artistieke omkadering moet ervoor zorgen dat de verbeeldingskracht en de creatieve sterkte van de deelnemers er op vooruit gaat dankzij het aanreiken van een **creatieve visie**.

Het is belangrijk om ernaar te streven dat elk project een **gemeenschappelijke rode draad, een verhaallijn** heeft waarin iedereen zich kan terugviden. De artiesten moeten deze leidraad helpen vertalen naar een artistieke expressievorm, vertrekkend vanuit de ideeën en verlangens van de deelnemers.

Wanneer een project wordt opgezet met een partner uit de socio-culturele sector, dan steunt het succes ervan op de **combinatie** van twee duidelijk onderscheiden en noodzakelijke functies: de “kunstenaar en de artistiek begeleider” enerzijds en de “sociale/ socioculturele werker of animator, opvoeder, leerkracht” anderzijds. Een continue dialoog tussen deze actoren is essentieel voor een goed verloop van de lokale projecten.

ENKELE MOGELIJKE WERKWIJZEN

I. EEN UNIVERSUM BEDENKEN

Elke Zinnode krijgt vrij spel om een eigen muzikaal, visueel en theatraal universum uit te werken. Enige voorwaarde: de dynamiek van participatieve creatie moet aanwezig zijn en er moet rekening gehouden worden met de beperkingen die verbonden zijn aan een optocht die door de straten trekt.

Elke Zinnode zou een nieuwe manier van samenleven kunnen uitbeelden, zou een parodie op de huidige maatschappij kunnen zijn, zou een nieuwe wereld kunnen bedenken, met eigen regels, een eigen taal, een eigen manier van kleden, een eigen geschiedenis, eigen muziek... Elk detail dat we te zien, te horen, te voelen, te ruiken of te proeven krijgen, heeft dan betekenis.

Zo'n project op poten zetten zal misschien niet gemakkelijk zijn, maar het zal ongemeen boeiend zijn!

Enkele inspiratiebronnen:

De kunstenaars worden aangemoedigd om de deelnemers te betrekken bij het uitdenken en uitwerken van een universum door documentatie te zoeken en te verzamelen (illustraties, foto's, muziekfragmenten, filmpjes...). Een groot vat waar ideeën kunnen rijpen! Mythes of tradities die iets met water te maken hebben, kunnen erg vruchtbare inspiratiebronnen zijn.

- Mythes

In mythes duiken wonderbaarlijke personages op, zoals goden, pratende dieren, rare mensen, engelen, duivels... die leven in een andere wereld. Mythes staan garant voor ontelbare invalshoeken, zowel inhoudelijke als esthetische.

- Tradities

Tradities geven de cultuuroverdracht weer in de loop van de geschiedenis. Ze zijn vaak terug te leiden tot een welbepaalde gebeurtenis die zich lang geleden heeft voorgedaan. Deze immateriële erfenis uit het verleden is een onuitputbaar archief: elk volk heeft talrijke tradities die op de een of andere manier met water te maken hebben.

Door tradities met elkaar te confronteren, door ze te mixen, worden het de perfecte uitgangspunten voor **een sociale en artistieke kruising**. Deze kruising, deze ‘**hybridisatie**’, kan op elke creatie toegepast worden en maakt het mogelijk dat elke deelnemer vanuit elke gemeenschap **zijn deeltje kan inbrengen**.

II. DE DRAMATURGIE BEDENKEN

Wat het uitgangspunt ook mag zijn (een idee, een beeld, een geluid...), **zonder dramaturgie kan je niet verder**.

De dramaturgie is dat **wat je wil vertellen**: het verhaal, het thema, de theatraliteit.

De dramaturgie is de overgang van het idee naar het verhaal, van het onderwerp naar het relaas. Personen worden nu personages, elk element wordt een stukje van de puzzel: uniek en herkenbaar.

Uit de dramaturgie vloeien de scenografie, de choreografie, de mise-en-scène... voort. Alle artistieke interventies ondersteunen de dramaturgie, ze geven haar zin én vorm.

Concreet houdt het uitwerken van de dramaturgie onder andere het volgende in:

- het bepalen van de **zeden en gewoonten**: welke organisatie, welk verband, welke accessoires en kledingstukken, welke verplaatsing... Wie doet wat, wanneer, waarom, hoe...?

- **iedereen een rol** toekennen: elke creatie van een spektakel houdt in dat elk lid van de Zinnode een welbepaalde rol heeft in de algemene dramaturgie. Elke deelnemer moet in de huid kruipen van zijn personage en zich in het verhaal inleven.

Het kan erg nuttig zijn om voor elke deelnemer een **fiche van zijn personage** op te stellen met daarop zijn naam, zijn identiteit, zijn geschiedenis, zijn kostuum, zijn interactie met de andere personages... Je kan het zien als een rollenspel!

De coördinerende kunstenaars dragen het artistieke project. Dat brengt met zich mee dat in de dynamiek van de participatieve creatie die zo kenmerkend is voor Zinneke, de coördinerende kunstenaars proberen om alle deelnemers bij het uitwerken van de dramaturgie te betrekken.

III. EEN GEMEENSCHAPPELIJKE ARTISTIEKE TAAL UITWERKEN

Dit is de cruciale fase in de vormgeving van het project! Het gaat hier om de creatie van een specifieke plastische, muzikale en theatrale taal. De dramaturgie wordt hier met andere woorden vertaald naar bewegingen, motieven, kleuren, materies, vormen, partituren. Het project van de Zinnode krijgt eindelijk reliëf!

A. PLASTISCHE EN VISUELE TAAL

Enkele startpunten:

1. Stock Mat.O.S.

Het project Mat.O.S. vormt een stevige pijler van de plastische en visuele creatie van Zinneke. We stellen voor **empirisch** te werk te gaan: met bestaande materialen aan de slag gaan en creëren vanuit hun technisch en artistiek potentieel.

SUGGESTIES:

- **Werk in de hoogte!** We raden aan om constructies te bouwen die de hoogte in gaan. Ze moeten wel nog menselijke dimensies hebben en je moet oppassen om niet in het cliché van louter esthetische bouwwerken te vervallen.

- **Wring het materiaal de nek om!** Scheuren, knippen, vervormen, schilderen, verbranden, smelten...: alles kan. Hetzelfde geldt natuurlijk ook voor de kostuums en de accessoires.

Ter herinnering: **Permanentie Mat.O.S.**
elke donderdag van 16 tot 19 uur in Plan B
(Kazernestraat 37 – 1000 Bru)

2. Persoonlijke stock

Vraag aan de deelnemers om zelf objecten, materialen, kleren, accessoires... (die verband houden met het universum van de Zinnode) in hun kelders of op hun zolders te zoeken en mee te brengen. Dit kan bijdragen tot de dynamiek van het zoeken en het experimenteren. Het is bovendien een middel om de deelnemers van A tot Z te betrekken bij het creatieproces.

3. Illustraties en maquettes

Het tekenen (of dit nu gebeurt door de scenograaf of de deelnemer) is een belangrijke etappe bij de totstandkoming van het plastisch universum. Maquettes zorgen ervoor dat je kan nadenken over en dat je een zicht krijgt op de **technische middelen die nodig zijn**. Ze brengen de moeilijkheden in kaart die bij de constructie komen kijken, ze zijn een visuele weergave in 3D. Daarnaast hebben illustraties en maquettes het grote voordeel dat ze animator, kunstenaar en deelnemers rond tafel brengen en zo de gemeenschappelijke creatie bevorderen.

OPMERKINGEN:

- Wagens en mobiele structuren moeten gemakkelijk te besturen zijn. Ze zijn afhankelijk van de mise-en-scène en ze ondersteunen het spel. Er moet nagedacht zijn over de relatie tussen de structuren en de paradeurs, ze moeten geïntegreerd zijn in het visuele. Het is niet enkel het esthetische aspect dat telt, ze moeten helpen om de Zinnode beter te begrijpen.

- Zich verkleden is niet hetzelfde als zich vermommen, zich maquilleren is niet hetzelfde als zich mooi maken. Kostuum en maquillage vormen een geheel, ze dragen bij tot het spektakel, ze hebben betekenis. De straat is het podium en de personages trekken er in hun universum rond.

SUGGESTIES:

- Stel zo snel mogelijk een lijst op met verplichte maatregelen.

Voorbeeld: de ouders of de animatoren die de kinderen begeleiden, moeten deel uitmaken van de Zinnode en het universum. Dat houdt in dat ook zij verkleed en gemaquilleerd moeten zijn.

- Denk na over esthetische en dramaturgische oplossingen om water, voedsel, persoonlijke zaken... mee te dragen. Hou dus rekening met de behoeften van de deelnemers en zorg ervoor dat deze ingekleed worden in het geheel.

B. MUZIKALE EN SONORE TAAL

1. De muziek

Muziek geeft de Zinnode een eigen kleur. Het is dan ook belangrijk om op voorhand stil te staan bij de muziekkeuze om de artistieke expressie te perfectioneren. Vaak kondigt muziek het spektakel aan en draagt ze bij tot de typische sfeer van een echt straatfeest. Binnen eenzelfde project is het essentieel om de **muzikale bronnen** te **beperken**. Het is dus beter om rond één muzikaal thema te werken en de gespeelde stukken op elkaar af te stemmen.

2. Het muziekrepertoire

Het is van belang dat het muziekrepertoire **vernieuwend** is en dat het gekende repertoire vermeden wordt. Confronteer verschillende stijlen met elkaar, maak er een mooie **mix** van om zo tot een nieuw en verrassend geluid te komen. In die zin is het zeker een plus als je aan de slag gaat met zelfgemaakte instrumenten en muziekobjecten!

3. De optocht

De muziek moet ook rekening houden met het voortbewegende karakter van de Parade. Het publiek krijgt bovendien slechts een momentopname te horen en te zien. Het heeft dus meer nut je toe te leggen op enkele stukken dan een uitgebreid repertoire te spelen.

Elke muziekgroep houdt dan ook rekening met de band met het publiek, maar evenzeer met de ruimte die ingenomen wordt: een Zinnode kan zich erg compact verplaatsen op 10 tot 20 meter, maar ze kan ook een ruimte van 70 tot 100 meter innemen.

De manier waarop de muzikanten zich voortbewegen maakt eveneens deel uit van de choreografie/beweging van de Zinnode.

C. THEATRALE TAAL - CHOREOGRAFIE

1. Optocht door de stad

De Zinnode beweegt zich voort in een **stedelijke omgeving** en niet op een scène. Het is dus van cruciaal belang dat rekening gehouden wordt met de stad, met haar fysieke kenmerken en met haar inwoners. Vooral het publiek (als voorbijganger, inwoner, flaneur, toeschouwer, kijker...) is een wezenlijk onderdeel van de publieke ruimte en dus ook van het spektakel. Dit zorgt voor een specifieke context die eist dat vooraf nagedacht wordt over de moeilijkheden die gepaard gaan met een choreografie in een asymmetrische en bewegende ruimte.

2. De dynamiek van de voortbeweging

Elke groep heeft zijn ritme. Het is belangrijk dat elke groepsverantwoordelijke zich bewust is van het globale beeld van de Zinnode en van ieders rol in het innemen van de ruimte. De bewegingen, zelfs de autonome, moeten als één geheel beschouwd worden, dus **zonder openingen** tussen de groepen! Mocht het toch nodig zijn, kan één groep zorgen voor de artistieke opvulling van eventuele gaten.

Net zoals de muziek nu eens eerder kalme momenten kent en dan weer meer ritmische, bestaat ook de choreografie uit cycli en pauzes. In principe is de Zinnode constant in beweging. Mocht ze op een bepaald moment toch niet meer vooruit kunnen, moet ze **ter plekke een choreografie kunnen uitvoeren.**

OPMERKINGEN:

- Binnen elke Zinnode is het van belang dat er een evenwicht is tussen de muzikale, de visuele en de dramaturgische aspecten van het spektakel.
- De blik van de toeschouwer richt zich op wat komt en niet op wat afgelopen is, grote constructies en homogene groepen moeten dus evenwichtig over de Parade verdeeld worden.
- Grotere Zinnodes hebben meer tijd nodig om hun verhaal over te brengen. Het is daarom belangrijk om de toeschouwers zo snel mogelijk bij het spektakel te betrekken.

IV. EEN NETWERK VAN ARTISTIEKE COÖRDINATOREN

Elke Zinnode steunt op een artistieke coördinatie: één of twee personen die garant staan voor de artistieke identiteit van het project. Er worden trouwens ontmoetingsmomenten voorzien voor de artistieke coördinatoren. De leden van deze denktank (onder leiding van het Zinneke-team) kunnen standpunten uitwisselen, ervaringen delen en indien nodig elkaar te hulp schieten.

BESLUIT

Met dit document proberen we een antwoord te geven op vragen in verband met de artistieke creatie van een Zinnode. We mogen echter niet vergeten dat voor dit soort werk geen **kant-en-klare formule** bestaat.

Je kunstenaarstalent ten dienste van Zinneke stellen is niet eenvoudig. Je zal vaak je persoonlijke verlangens aan de kant moeten schuiven om de deelnemers te begeleiden bij het uitvoeren van een collectief project van A tot Z.

De artistieke kwaliteit die nagestreefd wordt heeft evenzeer de kwaliteit van een **menselijk avontuur** als van een artistiek concept. De accenten moeten zo gelegd worden dat we een Parade krijgen die de verhalen van de stadsbewoners vertelt eerder dan dat het resultaat een groots spektakel op zich is.

Het artistieke resultaat moet een weerspiegeling zijn van **het ontmoeten en het delen** van het Zinneke-gevoel, van **de hybridisatie, de nieuwsgierigheid en de openlijke confrontatie** zoals die tijdens het creatieproces beleefd werd.

Het resultaat moet **'toonbaar'** zijn aan het grote publiek, **vernieuwend** en **feestelijk**. Zinneke is een eigentijdse actie. Er moet dus specifieke aandacht zijn voor **durf, pertinentie en experiment**.

Het artistieke resultaat is het gevolg van een coproductieproces. We moeten erover waken dat er een evenwicht is tussen die twee. We moeten samen onze verbeelding aan het werk zetten, maar we moeten ook samen de handen uit de mouwen steken. De kwaliteit van de productie hangt af van de kwaliteit van het proces.

Verantw. Uitg. Myriam Stoffen - Kazemestraat 37 - 1000 Bru

© André van Duren

In samenwerking met:

